

O 50. LETECH, POPRAVĚ TATÍNKA I HLEDÁNÍ KOŘENŮ

Celý život jsem byla vyděděnec

V jejím rodném listě stojí. Jméno: Hannah Elisabeth. Matka: Elisabeth Henke-Warnholtz. Otec: Ludwig Freund. Herečka a zpěvačka HANA FREJKOVÁ (73) ovšem odjakživa používala počestěnou podobu svého jména, stejně jako její otec Ludvík Frejka, který byl v roce 1952 popraven v politickém procesu s Rudolfem Slánským. V den 50. výročí této vykonstruované kauzy s „vlastizrádci, kolaboranty a nepřáteli socialismu“ začala pracovat na knize *Divný kořeny*, kterou vydala o pět let později. Na sklonku loňského roku její povídání o bolestné historii rodu vyšlo také jako audiokniha, kterou sama namluvila. Jak vypadal tehdejší politický proces v očích dítěte? Jak dlouho se s tímto traumatem vyrovnávala? A co si nemohla dlouho odpustit?

▲ Po revoluci se Hana Frejková vrátila ke svým židovským kořenům, které má po otci, a účastní se mnoha akcí spojených s touto kulturou. A to přesto, že věřící není.

■ Svou knihu jste nazvala *Divný kořeny*. Jmenuje se tak proto, že v sobě máte židovskou krev po otci, německou po matce, narodila jste se v Londýně, ale celý život jste žila v Československu, anebo za „divné kořeny“ považujete dobu 50. let, která vám obrátila celý další život vzhůru nohama?

Obojí, ale při výběru názvu knihy hrál důležitou roli ještě třetí faktor. A to jazykový. Správně by se měla jmenovat *Divné kořeny*, ale já chtěla poukázat také na to, že mě osud zavál do nižších sociálních vrstev a vždy, když v knize mluvím o pocitech, které se mě hluboce dotýkají a evokují úzkostné situace, používám obecnou češtinu, aby bylo vyprávění autentičtější.

■ Jazyk je pro vás skutečně zásadní. V knize píšete, že neumíte pořádně žádnou řeč. Jak je to možné?

Když jsme se po válce vrátili z Anglie, uměl česky jenom tatínek. Maminka jako Němka neuměla ani slovo, a protože ze mě chtěli rodiče udělat Češku, mluvil se mnou pouze tatínek, pokud byl ovšem doma, a maminka na mě mlčela. Samozřejmě se česky učila, dokonce u manželky básníka Hořejšího, nicméně ty počátky pro mě byly velmi tristní. A myslím, že mě to poznamenalo. Rodiče spolu mluvili anglicky nebo německy a já u toho být vlastně nesměla. Proto mám stále problé-

my s cizími jazyky, protože do jisté míry cítím, že jsou mi zakázány.

■ V knize píšete, že si na tatínka příliš nepamätujete. V roce 1952, kdy ho zavřeli v souvislosti s vykonstruovaným procesem s Rudolfem Slánským, vám ale bylo sedm let. Opravdu vám vůbec nic nenaskočí?

Já si na něj opravdu moc nepamätuju. Spíš jsou to jen takové záblesky, střípky, které se vynoří, když mi je něco připomene. Třeba matná vzpomínka, jak nám

„Řekla mi, že byl otec nevinný, a já omdlela.“

v roce 1952 bavovali naše věci a lepili na ně evidenční štítky. Tehdy jsem byla nemocná a byla doma sama. I tohle mi ale v paměti naskočilo až po letech, když jsem ty samé štítky viděla na stolech někde v hospodě. Spoustu věcí z dětství jsem asi vytěsnila.

■ Záměrně?

Nevím, zřejmě ano. S tatínkem mám ještě spojenou vzpomínku, kdy se se mnou večer, když si pro něj přišli, přišel rozloučit k postýlce. Pak už jsem ho vlastně nikdy neviděla.

■ Stýkali jste se s rodinou Slánských?

Ne, my se vůbec neznali. Neznali jsme ani Londona (*Artur London, náměstek ministra zahraničních věcí, dostal doživotí, ale v roce 1956 byl propuštěn, pozn. red.*), ani třeba Margolia (*Rudolf Margolius, náměstek ministra zahraničního obchodu, dostal trest smrti, pozn. red.*). Tedy táta je samozřejmě znal, ale přátelé nebyli. Já jsem znala jenom Šlingovy kluky, ale až ze šedesátých let, kdy jsme se vrátili do Prahy (*Otto Šling, vedoucí tajemník krajského výboru KSČ v Brně, i on byl v prosinci 1952 společně s dalšími deseti „vlastizrádci“ popraven, pozn. red.*). Byli, stejně jako my, také v Anglii a po návratu do Československa s nimi moji rodiče zůstali v kontaktu.

■ Neztratila jste víru v dobro lidí, když se na vás po procesu téměř všichni vykašlali?

Ne, já mám otevřenou povahu a v podstatě lidem věřím.

■ Věděla jste už tehdy, co se stalo s vaším tatínkem?

Věděla jsem, že ho popravili, a také mi řekli, že je zrádce. A to bylo to nejhorší, co se mi v životě stalo. Já to vůbec nemohla pochopit.

■ Kdo vám to řekli?

To nevím. Asi maminka.

■ A vy jste tomu věřila?

Jako dítě nějakou chvíli asi ano. Než mi řekli, že to bylo jinak.

■ To bylo kdy?

O pár let později, myslím, že v šestapadesátém. Pamätuju si, že jsem stála u veliké židle, a když mi maminka řekla, že byl tatínek nevinný, zeptala jsem se: „Proč ho tedy zabili?“ A pak jsem ztratila vědomí.

■ Po popravě vašeho otce vám dali 14 dní na to, abyste s maminkou vyklidily byt a odstěhovaly se do severočeského Janova nad Nisou. Jak jste to tehdy vnímala?

Na to si také nepamätuju. To, že jsme na vystěhování měly tak krátkou lhůtu, vím jen díky archivním materiálům, které jsem našla. Pamätuji si až cestu. Jely jsme v noci nákladákem do hor, kde nám přidělili dům, do kterého jsme se ale nemohly dostat, protože v něm někdo bydlel a křičel, abychom odešly. Takže jsme jely zase zpátky na národní výbor, kde nám pak přidělili jiný dům, ještě výš v horách.

Tenkrát v tom pohraničí o domy nouze nebyla. Byla to samota, chodila jsem osm kilometrů do školy, a kromě jedné holčičky z rodiny sudetských Němců, kterou tam ani nevím proč nechali, jsem tam cestou nikoho nepotkávala.

■ Jak se k vám chovali místní?

Někteří byli dobří. Maminka pracovala v Textilaně, kde ručně zašívala vady v látce. Jednou v zimě šla s výplatou domů a po cestě ji ztratila. Ženské z továrny vzaly lyžařské hůlky a šly s ní celou tu cestu a píchaly do sněhu a zkoušely peníze najít. Marně, a tak se na maminku složily a daly jí 350 korun, abychom měly z čeho žít. Kuchařka v družině mi zase dávala do esusu jídlo, abychom měly co jíst.

■ A co děti?

Všechny děti se se mnou kamarádit nemohly. Některé se se mnou ale bavily i přes zákaz a vzpomínám, že když přišel třeba jejich tatínek domů, radši mě zavřely do sklepa, aby mě neviděl.

■ Pociťovala jste jako dítě, že jste byly s maminkou nepřátelé státu?

Nemohla jsem se dostat na gympl. Pak jsem na něj přece jen nastoupila, ale až později, během školního roku, a to jen díky urputnosti maminky. Ta se totiž rozhodla, že na gympl chodit budu. A tak dlouho chodila na okresní národní výbor orodovat, až mě nakonec vzali. Taky u nás dělali domovní prohlídky. Dodnes se směju historce, jak maminka poslala

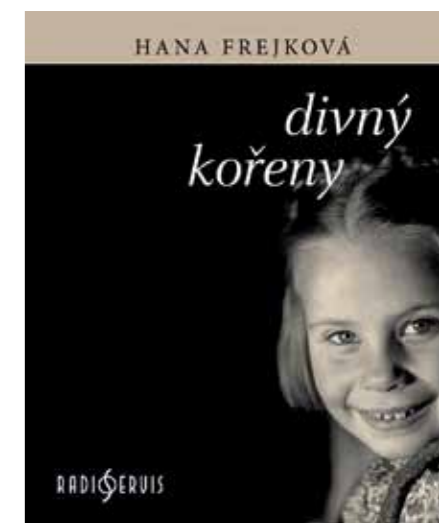
na estébáky četníky. Mamince se totiž po nějaké době podařilo prodat svoje šperky, a tak jsme se přestěhovali z hor dolů do vesnice. Tam jsem měla kamarádku Aninu, která za mnou jednou přiběhla do školy a říkala, že jsou u nás zloději a celý dům je vzhůru nohama. Omluvily jsme se paní učitelce, běžely za mojí maminkou do práce a ta zavolala policii. Nakonec se ale ukázalo, že u nás nejsou zloději, ale že tam estébáci převracejí peřiny a hledají vysílačku. Později mi také máma vyprávěla, jak o nás každý týden

„Na estébáky v domě zavolala máma četníky.“

sepisovali hlášení, které se posílalo do Prahy, aby ústředí vědělo, co tam my dvě samotný holky, jedna malá a jedna velká, vlastně děláme.

■ Když se na pobyt v Janově podíváte dětskou optikou, líbilo se vám tam?

Vlastně ano. Naučila jsem se tam lyžovat. Hned, co jsme přišli domů, vzali jsme práskačky, jak se lyžím říkalo, a šli za barák na kopec, kde jsme si stavěli skokánky. Později jsme se, už jako teenageri, jezdili dívat na skokanský můstek ve Mšeně, který ústí do údolí, kde jezdila tramvaj. To byla velká zábava! Vždy, když byly závody, se totiž tramvaje zastavily (*úsměv*). Z Jano-

▲ Na knize *Divný kořeny* začala pracovat v roce 2002, kdy si připomínala 50. výročí popravy svého otce. Po pětiletém bádání v archívech knihu vydala a vloni na podzim ji namluvila také jako audioknihu, kterou představí 22. března v Knihovně Václava Havla.

va jsem jezdila do rytmiky a do dramatického kroužku, takže mám i pěkné vzpomínky. Na druhou stranu jsem ale byla často doma sama. Máma strašně toužila po divadle, kterému se před válkou věnovala, a jezdila z Janova do ochotnického spolku v Jablonci. Pendlovala takhle třikrát týdně, a když nestihla poslední spoj, přišla domů až k ránu. Někdy kolem roku 1956 pak jela na vyšetření do nemocnice do Prahy a byla týden pryč. Bylo mi asi jedenáct a sama jsem se musela postarat o slepice, králíky i kozu. Jediné, z čeho

▲ Nechvalně proslulý generální prokurátor Josef Urválek při obžalovací řeči v roce 1952 při politickém procesu s Rudolfem Slánským a spol.

▲ Ve dnech 20.-27. listopadu 1952 se (na příkaz z Moskvy) konal proces s vedením „protistátního spikleneckého centra“ v čele s bývalým šéfem československých komunistů Rudolfem Slánským. Ten je na snímku uprostřed na lavici obžalovaných.

byla maminka po příjezdu smutná, bylo, že jsem se ostříhala, protože jsem se neměla sama učesat. Ale jinak jsem všechno zvládla. Když je situace nějak daná, člověk se jí prostě musí přizpůsobit.

■ **V knize píšete, že jste měla s maminkou komplikovaný vztah. V čem?**

Obviňovala jsem ji z toho, že to byla zřejmě ona, kdo mi řekl, že je tatínek zrádce. To byl ten největší problém mezi námi. Na druhou stranu jsem s ní byla nesmírně svázaná. Měla jsem jen ji a vím, kolik toho pro mě udělala. Když jsme bydlely v Janově, chtěla, abych hrála na klavír, na který jsme samozřejmě neměly. Domluvila mi tedy, že budu jednou týdně cvičit v hospodě. A abych mohla nějak trénovat i doma, nakreslila na karton klaviaturu, u které jsem se pak učila prstoklad.

■ **Maminka umřela v roce 1990. Stihla jste si s ní všechno vyříkat?**

Něco ano. Když jsem byla na JAMU (tu absolvovala v roce 1967, pozn. red.), procházela jsem takovým těžkým životním obdobím a chtěla jsem vědět, kdo vlastně je a odkud pochází. Dokonce jsem si dělala zápisky, které jsem, inspirovaná francouzským romantickým básníkem a spisovatelem Mussetem, nazvala *Zpověď dítěte svého věku*. Tehdy jsem se dozvěděla alespoň něco o její rodině. Když jsme ale došly na tatínka, sklouzávala k omlouvám,

protože i ona sama cítila vinu. Snažila se mi vysvětlit, jak to tehdy všechno bylo, ale myslím, že tomu sama úplně nerozuměla. A tohle mezi námi celý život viselo. Ale dnes už vím, že se snažila, jak mohla.

„Maminčiny poklady? Fotka moje, otce a stranická knížka.“

■ **Vaše maminka byla přesvědčená komunistka, které ale režim, jenž pomáhal budovat, zabil manžela a poslal ji do vyhnanství. Přesto všechno ale svou stranickou knížku, která jí byla po rehabilitaci v roce 1963 vrácena, definitivně odevzdala až po okupaci v roce 1968. To v těch 50. letech o své ideály nepřišla?**

Ono je to strašně složité. Našla jsem její korespondenci, ze které vyplývá, že o otcově obžalobě pochybovala. Po procesu jsme byly nepřátelé státu number one. Nikdo z těch pražských lidí se s námi ne bavil, přestaly jsme pro ně existovat. V Janově jsme se najednou dostaly mezi normální lidi, kteří neměli nějak vysoké ambice, někteří se k nám chovali hůř, jiní líp, ale maminka tam byla zničená, byla

na konci svých sil. K sestavení jejího obrazu mi pomohlo, když jsem objevila její igelitové pouzdro, ve kterém měla schované tři, pro ni nejspíš nejdůležitější věci: fotku tatínka, moji fotografii a pak stranickou legitimaci z roku 1945, podepsanou Slánským.

■ **Jak si to vysvětlujete?**

Myslím, že se člověk nemůže úplně vzdát sám sebe. Znam více lidí, těchhle starých komunistů, kteří do strany vstoupili, když jim bylo sedmnáct. Dali se na tuto cestu v době, kdy se formovali. A kdyby se po letech té ideologie, i když už jí až tak úplně věřili, vzdali, ztratili by sami sebe. Proto si myslím, že to maminka definitivně položila až po okupaci.

■ **V roce 1965 jste s maminkou odjela do Hamburku za její rodinou. Proč jste tam nezůstaly?**

Máma nechtěla. Už ve 30. letech se rozhodla, že bude žít tady. Přijala československé občanství a do Německa ji to nechtáhlo. Prostě kompletně vyměnila tamní život za ten v Československu. Navíc byla šedesátá léta, všechno bylo uvolněnější, máma začala ve svých 56 letech studovat režii a útek nebyl na pořadu dne. V osmašedesátém to už za zvážení určitě stálo. Já bych bývala chtěla, ale ona ne.

■ **Proč jste to neudělala, měla jste přece britský pas.**

„Každá píseň má svého adresáta, má svůj důvod, který posluchačům na koncertech také vždycky prozradím. Některé vypovídají o tom, co prožívám teď, jiné mě vrací do dětských let,“ říká o jidiš písničkách Hana Frejková.

Nikoho jiného než maminku jsem neměla. Navíc jsem herečka, což by znamenalo, že už v tomto oboru nikdy pracovat nebudu. A to byla velice těžká představa.

■ **Nelitovala jste někdy, že jste to neudělala?**

Ne. Člověk před sebou neuteče. Vždycky musí řešit svoje problémy a je jedno, zda je tady nebo tam. Emigrací bych nic nevyřešila.

■ **Cítila jste k někomu nenávisť za to, co se vám stalo?**

Obviňovala jsem maminku, ale nenávisť ve své duši příliš nemám. Vždycky u lidí hledám to pozitivní. Když mi někdo blízký není, držím si ho od těla, ale v podstatě jsem optimistická. A myslím, že kdybych tyhle vlastnosti od soudiček do vínku nedostala, nepřežila bych.

■ **Jaká byla vaše studia na JAMU? Věděli spolužáci, kdo jste?**

Vlastně jsem o tom nemluvila. Všichni si mysleli, že jsem dcera Jiřího Frejky, což byl režisér, shodou okolností stejně starý jako můj otec, a také zemřel násilnou smrtí v roce 1952. Až na to, že on si sáhl na život sám. Když jsem před lety napsala knihu, volal mi můj velmi dobrý kamarád z JAMU, který je dnes šéfem činohry v těšínském divadle, a říkal: „Hanko, tak jsem si tu tvou knihu přečetl a zjistil jsem, že tě vůbec neznám.“

■ **To jste neměla potřebu se někomu svěřit?**

Některým kamarádkám jsem to řekla a profesori na JAMU to museli vědět taky, když mě vzali až napotřetí. Ale pokud se mě na tátu někdo vyloženě nezeptal, tak jsem o tom nemluvila.

■ **Brala jste to tedy jako stigma?**

To určitě ano.

■ **A po roce 1989? Dal vám někdy někdo najevo, že jste dcera komunistů? Že váš otec byl šéfem národohospodářského**

odboru Kanceláře prezidenta Klementa Gottwalda?

Pamatuju si, jak mi po revoluci maminka tou svou češtinou řekla: „Teď to budeš mít, holko, těžký.“ Ale ono se nic strašného nestalo. Obavy jsem měla, až když jsem v roce 2002 začala pracovat na knize. Někteří lidé mi to dokonce vymlouvali. Jelikož jsem v ní ale šla až na dřev a v podstatě jsem psala jen o nás třech, tedy o otci, matce a o sobě, protože jsem ani nikoho jiného osočovat nechtěla, dost lidí jsem tím odzbrojila. Dostala jsem pak stovky mailů, kde lidé oceňovali, jakým způsobem jsem to všechno dokázala napsat.

„Bez optimismu bych to nepřežila.“

■ **Sepsání knihy předcházeli pětiletý sběr dat, kdy jste četla otcovu i matčinu korespondenci a pátrala v archívech v Praze i Londýně. Nebylo pro vás tohle šfouření se v minulosti horší, než kdybyste ji nechala spát?**

K sepsání knihy jsem byla v podstatě donucena. Neustále jsem v sobě musela řešit tu strašnou situaci z 50. let, takže jsem nemohla jinak. Musela jsem se na tenhle problém podívat pořádně. Asi jsou lidé, kteří by to nechali být, ale já jsem takový „pionýrský typ“. Musím věci řešit, a dokonce si myslím, že je to ta nejdůležitější věc v životě. Když člověk problém obejde, už půjde vždycky stranou a všechno ostatní už se na to bude jenom kupit.

■ **Už jste se pocitu viny zbavila?**

Udělala jsem pro to maximum a myslím, že se mi to povedlo, i když úplně zapomenout se nedá. Na druhou stranu se mi podařilo založit rodinu, mám dvě krásné dcery a myslím, že se máme všichni rádi.

To považuju za své největší plus. Kdysi, to byla naše mladší dcera Marjánka ještě malá, jsem ji poslala do Londýna, aby si zdokonalila angličtinu. Přišla mi od ní esemeska, kde stálo: „Pozdravuje tě nějaký pán, už jsem zapoměla, jak se jmenuje. Má vousy, taky mu pověsili tatínka a teď tady dělá programátora.“ Prostě mi poslala prostý popis situace bez jakéhokoliv sentimentu. Tehdy mi došlo, že už je to minulost a že jsem na ni snad svoje problémy nepřenesla. Protože ty se většinou táhnou z generace na generaci, ale v tomto případě se mi to doufám povedlo zastavit.

■ **Vyptávaly se vás dcery, jak to tenkrát bylo?**

Nikdy jsem ty věci nezamtlčovala, ale ani ty vzpomínky nikterak nehýčkala. Nechtěla jsem, aby litovaly svoji maminku. Když se ale zeptaly, vyprávěla jsem.

■ **S vyrovnáním se s minulostí vám prý pomohla psychoanalýza. Jak?**

Ta mi pomohla asi nejvíc. Taky mi zabrala takových deset let. Nejdůležitější je, že si při ní člověk prožije svůj život znovu. Dokáže se tím do jisté míry zbavit svých strastí a podívat se na svůj příběh z jiného úhlu. Bez ní bych to asi nedokázala.

▼ **Pasová fotografie jejího otce Ludvíka Frejky z roku 1938.**

Po roce 1989 začala zpívat jidiš písně, které jí, jak sama říká, připomínají maminku i tatínka.

Přestože na vlastní kůži zažila hrůzy 50. let, nenávisť prý k nikomu necítí. „Vždycky u lidí hledám to pozitivní,“ říká herečka a zpěvačka.

Herečka a zpěvačka. Narodila se v lednu 1945 v Londýně, kam její rodiče v roce 1938 emigrovali před Hitlerem a kde se zapojili do protinacistického odboje. Den poté, co s maminkou opustila porodnici, spadla na novorozenecké oddělení bomba. Po válce s rodiči odjela do Československa.

Její otec Ludvík Frejka (1904–1952, původním jménem Ludwig Freund) byl komunistický intelektuál z německé židovské rodiny v Liberci. V letech 1948–1952 dělal přednostu národohospodářského odboru v Kanceláři prezidenta republiky. V prosinci 1952 byl odsouzen a spolu s deseti dalšími muži popraven oběšením ve vykonstruovaném politickém procesu kolem Rudolfa Slánského (generální tajemník ÚV KSČ v letech 1945–1951). O rozsudku bylo předem rozhodnuto v Moskvě jakožto výstraha všem komunistickým státům proti odchylkám od sovětské politiky. V roce 1963 byl posmrtně rehabilitován.

Její matka Alžběta Frejková (1907–1990, původním jménem Elisabeth Henke-Warnholtz) pocházela z bohaté obchodnické rodiny v Hamburku. Ve 30. letech odešla do Československa. Propadla myšlenkám komunismu a jako herečka působila v Novém německém divadle v Praze. Po popravě manžela v 50. letech byly s dcerou odsunuty do Janova nad Nisou, kde strávily jedenáct let. V letech 1966–1972 si zahrála ve čtyřech filmech (mj. Vláčilův snímek *Adelheid* a Jirěšův film ... *a pozdravuj vlaštovky*).

Až v roce 1963 se Hana Frejková mohla vrátit s maminkou do Prahy. Napotřetí se pak dostala na JAMU, absolvovala ji v roce 1967. Hrál pak v divadlech v Karlových Varech, Kladně a v Praze. Od roku 1985 je na volné noze. Účinkovala v řadě filmů a seriálů: *Zapomenuté světlo* (1996), *Vyprávěj* (2009), *Reportéři a ti druzí* (2013), *Případy 1. oddělení* (2014), *Život a doba soudce A. K.* (2014), *Císařovy nové šaty* (1994), *Colette* (2013), *Poslední cyklista* (2014), *Anthropoid* (2016), *Bohéma* (2016), *Temný kraj* (2016), *Tannbach* (německá televize ZDF, 2015), *Child 44* (USA, 2014) a naposledy v seriálech *Dabing Street* a *Dáma a král*. Hrál i v amerických muzikálech *Jeptišky I a II*. Věnuje se zpěvu jidiš písní. V roce 2007 vydala knihu *Divný kořen*, z níž pak udělala audioknihu (představí ji 22. března v Knihovně Václava Havla).

S manželem má dvě dcery: Josefínu, jež vystudovala fakultu sociálních věd, sociologii, ale věnuje se filmu, a Mariannu, která vystudovala molekulární a vývojovou biologii.

Psychoanalýza mi umožnila podívat se i za roh.

■ Pomohlo vám ještě něco dalšího?

Rodina. Ve chvíli, kdy se mi narodily děti, začala jsem konečně žít. Poprvé v životě jsem cítila, že mám nějaké příbuzné, že existuju. Celý život jsem byla vyžděšenec. Teď jsem konečně někam patřila.

■ Popel vašeho otce použili kdysi estébáci místo šterku, když dostali na zmrzlé vozovce smyk a sjeli autem do příkopu. Mrzí vás, že nemáte jeho ostatky?

Ano, prohlubuje to tu vykořeněnost. A když zemřela máma, řešila jsem klasickou nerudovskou otázku, kam s ní? Shodou okolností jsem narazila na malý hřbitůvek, nedaleko místa, kde vysypali tatínka, tak jsem ji pochovala tam a tátu napsala na náhrobní kámen in memoriam. Pravda je ale taková, že tam jezdím jednou „za sto let“. Nikdy jsem na to nebyla zvyklá, a tak to nemám naučené. Ale chodím tam, když dělám nějaké castingy v němčině, abych si postěžovala, že mě německy nikdy pořádně nenaučili (*smích*).

■ Nechci, aby to znělo morbidně, ale chtěla byste být jednou pochovaná právě tam?

Nevím, zatím jsem o tom nepřemýšlela.

■ Dala jste se na židovskou víru?

Na víru ne, já nejsem náboženský typ.

■ Vždyť zpíváte jidiš písně.

Ano, vracím se v nich ke svému zapomenutému dětství, připomínají mi zázemí mých rodičů. Jidiš je totiž asi z 80 procent středověká němčina, a tak mám pocit, že je nějak spojuje. Tedy matčinu němčinu a otcovo židovství. Taký nezpívám žádné náboženské písně. Jak říkám, každá píseň má svého adresáta, na svůj důvod, který posluchačům, na koncertech také vždycky prozradím. Některé vypovídají o tom, co prožívám teď, jiné mě vrací do dětských let.

■ Kdy jste se k nim dostala?

Už v 60. letech jsem je slyšela. Poprvé mi je tenkrát pouštěl Karol Sidon (*vrchní zemský a bývalý vrchní pražský rabín, dramatik, spisovatel, bývalý chartista a disident židovského původu, pozn. red.*). A já v nich cítila kus sebe. Po revoluci, když se to tady konečně uvolnilo, každý chtěl někam patřit a hrnul se tam, kde měl své předky nebo k čemu inklinoval. Já začala více chodit mezi židy a lidé okolo židovské obce se ptali, jestli bych nechtěla tyhle písně zpívat. Protože jsem už v divadle hodně zpívala a byla jsem často obsazována do her se „zpěvy a tanci“, vrhla jsem se i do toho. V jidiš písních jsem se našla.

Veronika Šíp Tardonová

